

La política regional a la Unió Europea: una política renovada

Joan M. Vallvé Ribera

11 - A. EEFH - ...
... del ...

1012

1200

LA POLÍTICA REGIONAL A LA UNIÓN EUROPEA: UNA POLÍTICA RENOVADA

Joan M. Vallvé i Ribera

Primer Capítol

LA POLÍTICA REGIONAL A LA UNIÓN EUROPEA: UNA POLÍTICA RENOVADA

Primer capítol:

1) EVOLUCIÓ DELS FONDS ESTRUCTURALS COMUNITARIS FINS AL 1999:

1.1.- La necessitat d'una política regional.

- 1.1.1.- El Fons Europeu de Desenvolupament Rural.
- 1.1.2.- El Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola.
- 1.1.3.- El Fons Social Europeu.

1.2.- Les reformes de 1988.

- 1.2.1.- Els principis d'aplicació dels Fons Estructurals.
- 1.2.2.- Les Fases de la programació per part dels Estats membres.
- 1.2.3.- Les Iniciatives comunitàries.

1.3.- La reforma de 1993.

- 1.3.1.- Els objectius dels Fons Europeus.
- 1.3.2.- La creació de l'Instrument d'Orientació Pesquera i del Fons de Cohesió.

1.4.- Els Fons Estructurals comunitaris entre 1994 i 1999.

- 1.4.1.- La seva aplicació a Catalunya. Referència específica al Fons de Cohesió.
- 1.4.2.- La seva aplicació al País Valencià.
- 1.4.3.- La seva aplicació a les Illes Balears.

1) L'EVOLUCIÓ DELS FONS ESTRUCTURALS COMUNITARIS FINS AL 1999:

1.1.- La necessitat d'una política regional.

La política regional, tal i com l'entendem avui dia, és el fruit d'una evolució dins de la història de la Unió Europea. En la seva construcció les regions no han tingut el paper que avui tenen, sinó que un ordre de fets i circumstàncies van propiciar que les regions fossin un element clau en la consecució, primer, del mercat comú, i més tard, de la cohesió econòmica i social.

Tot i que, des dels seus orígens, la Unió Europea ha estat sensible amb els desequilibris que hi ha entre les regions del seu territori, la política regional europea no es configura fins l'any 1975, coincidint amb l'entrada a la Unió del Regne Unit, Dinamarca i Irlanda.

Abans d'aquesta data la Comunitat Econòmica Europea no havia fet cap esment exprés a la possibilitat d'atorgar ajudes a les regions amb més dificultats, sinó que només en feia diverses referències, com en el preàmbul del Tractat de Roma de 1957 en que es recollia la preocupació dels Estats signataris de "reforçar la unitat de les seves economies i d'assegurar el seu desenvolupament harmoniós, tot reduint les diferències entre les regions i el retard de les menys afavorides".

També en l'article 2 del mateix Tractat s'afirmava que la Comunitat tindrà per missió aconseguir un desenvolupament econòmic harmoniós en el conjunt de la Comunitat, així com una expansió equilibrada.¹ Per últim, el Tractat també crea dos Fons amb finalitat estructural, el Fons Europeu de Garantia Agrícola i el Fons Social Europeu per finançar estructures agrícoles i combatre l'atur en regions atacades per crisis econòmiques i industrials (Art 40 Tractat de Roma).

Però la Comunitat no gaudia encara d'una política regional pròpiament dita, sinó que fou el desenvolupament, durant tres dècades, de les polítiques social i agrícola, les que varen aconseguir l'establiment definitiu d'una política regional europea amb caràcter propi.

¹ Art. 2 TCEE de 1957: "La Comunitat tindrà per missió promoure, mitjançant l'establiment d'un mercat comú i la progressiva aproximació de les polítiques econòmiques dels Estats Membres, un desenvolupament harmoniós de les activitats econòmiques en el conjunt de la Comunitat, una expansió continua i equilibrada, una estabilitat creixent, una elevació accelerada del nivell de vida i relacions més estretes entre els Estats que la integren".

El pas definitiu cap a la configuració d'aquesta política regional pròpia el dona l'esdeveniment de dos fets. En primer lloc, l'entrada a la Comunitat, l'any 1973, de tres països com Dinamarca, Irlanda i Regne Unit, aquests dos últims amb greus disparitats en el nivell de desenvolupament de les seves regions, que va fer plantejar als Estats de la Comunitat el fet de constituir un Fons específic per al desenvolupament de les regions més endarrerides. El segon fet el constitueix la creació, el 18 de març de 1975 del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i el Comitè de Política Regional, encarregat d'elaborar una política regional comunitària i de coordinar les diferents polítiques regionals dels Estats membres.

Més tard, l'ampliació de la Comunitat cap a Grècia, Espanya, i Portugal, i la plena liberalització del mercat únic europeu, van produir l'augment de la demanda de finançament europeu per part dels països més endarrerits o amb problemes amb desenvolupament, que novament va fer replantejar la política regional que la Comunitat havia dut a terme fins aleshores.

A partir de l'Acta Única Europea (1987) la política regional comunitària i la política social "queden sobrepassades pel concepte de Cohesió Econòmica i Social" al qual el Tractat li dedica un capítol, servint de base a la reforma fonamental dels Fons Estructurals duta a terme el 1988. El Tractat de la Unió Europea (1992), altrament anomenat Tractat de Maastricht adoptant el nom de la ciutat holandesa on fou aprovat, comportà també un dels grans canvis en aquest tema, ja que amb el seu article B es va fer un pas més enllà, al convertir a la cohesió econòmica i social en una de les tres prioritats de la Unió, juntament amb els seus objectius econòmics del Mercat Únic i de la Unió Econòmica i Monetària, com a segona i tercera prioritats respectivament². Aquest Tractat també va crear el Fons de Cohesió per als Estats membres menys pròspers i va esmenar al Fons Social Europeu per tal que donés cabuda a nous tipus d'intervenció.

El Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola secció Orientació, el Fons Social Europeu, el Fons Europeu de Desenvolupament Rural, i l'Instrument Financer d'Orientació Pesquera esdevenen els instruments fonamentals de les polítiques més significatives de la Comunitat Europea: la política socioestructural agrària, la política social, la política regional i la política pesquera, respectivament. Però per tal d'entendre l'actual marc jurídic que els regula cal conèixer primer quin ha estat l'origen i evolució de cadascun d'ells donat que fins la reforma introduïda per l'Acta Única Europea (1987) no van dotar-se de reglaments que permetés un enfocament integrat, l'ús coordinat i conjunt dins d'una mateixa zona, de tots els Fons amb finalitat estructural.

² Art. B Tractat de la Unió Europea de 1992: "La Unió tindrà els següents objectius: (...) l'enfortiment de la cohesió econòmica i social i l'establiment d'una unió econòmica i monetària que implicarà, en el seu moment, una moneda única, conforme a les disposicions del present Tractat".

1.1.1.- El Fons Estructural de Desenvolupament Regional (FEDER):

Com ja hem dit anteriorment no és fins els anys setanta, que es dissenyen els elements fonamentals del que es considera com a "política regional comunitària". La Comunitat primer aprova el Reglament del FEDER de 1975 i, més tard, el Reglament del FEDER de 1984. En ells s'hi perfilen els principis i els procediments d'intervenció dels Fons Estructurals, que essencialment es refereixen a la programació i als mecanismes d'intervenció existents, que a partir de la primera reforma dels Fons Estructurals de 1988 constituïran els seus eixos d'intervenció.

L'objectiu d'aquest FEDER és el reforçament del potencial econòmic de les regions assistides, donar suport a la millora estructural i ajudar a fomentar el creixement i la creació d'ocupació de forma durable. Així participará en el finançament de les següents mesures:

- Inversions productives que possibilitin la creació o el manteniment de llocs de treball estables;
- Inversions en infraestructures: per a les zones d'objectiu 1³, aquelles inversions que contribueixin a l'augment del seu potencial econòmic i al seu desenvolupament i ajust estructural; en les zones on s'hagi demostrat la seva necessitat, les inversions en certs equips, especialment sanitaris i educatius, que contribueixin al seu ajust.
- Desenvolupament del potencial endògen de les regions mitjançant mesures d'estímul i recolsament a les iniciatives de desenvolupament local i a les petites i mitjanes empreses (com les explotacions agràries).
- Intervencions destinades al desenvolupament de les regions frontereres dels Estats membres.
- Inversions productives i inversions en infraestructures relacionades amb la protecció del medi ambient.

1.1.2.- El Fons Social Europeu (FSE):

El Fons Social Europeu, com el FEDER, no va coordinar-se amb aquest i els altres Fons estructurals fins la reforma impulsada per l'aprovació de l'Acta Única Europea (1987). Durant tot aquest temps havia actuat com un instrument independent però que estava dotat d'un marc "constitucional" pel Tractat de la Comunitat Econòmica Europea (1957) que li atorgava les funcions de "foment (...) de les oportunitats d'ocupació i mobilitat geogràfica i professional dels treballadors". A partir de la reforma dels Fons estructurals de 1988 permet que el Fons Social Europeu es coordini amb els altres Fons d'acord amb l'objectiu, més àmpli, de la cohesió econòmica i social.

Actualment, i fins l'aprovació de la nova reglamentació dels Fons estructurals, el Reglament (CEE) n° 2084/93 és l'encarregat de regular aquest Fons. En ell s'estableix que en virtut dels objectius n° 3 i 4³, aquest instrument es dedicarà a aplicar mesures que facilitin la inserció professional d'aturats de llarga durada acompanyades, en cas que sigui necessari, de mesures de formació i orientació professional, i a atorgar ajudes per a la contractació de llocs de treball que siguin de recent creació. També es promourà la integració de les persones que estiguin amenaçades de quedar excloses del mercat laboral i la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. Les persones beneficiàries del Fons també podran ser els treballadors que vegin amenaçats els seus llocs de treball com a conseqüència de mutacions industrials o com a conseqüència de l'evolució dels sistemes industrials.

A més a més, tractant-se de les regions menys desenvolupades - objectius 1,2 i 5b - el FSE pot cofinançar mesures centrades en:

- Afavorir l'estabilitat i mantenir el creixement de l'ocupació mitjançant la formació continuada, l'orientació i l'assessorament de les petites i mitjanes empreses;
- La formació de formadors i millora dels serveis d'ocupació;
- la formació de tercer cicle, de gestors i tècnics de centres d'investigació per tal de reforçar el potencial humà en matèria de ciència i tecnologia.

Per últim, per a les regions objectiu 1, finançarà accions que tinguin per finalitat:

- La millora dels sistemes d'ensenyament i formació; formació que estigui en relació amb el mercat laboral, les noves tecnologies i el desenvolupament econòmic.
- La formació de funcionaris, quan sigui necessari, per a l'aplicació de polítiques de desenvolupament.

1.1.3.- El Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA):

Es tracta d'un Fons que, tal i com ens indica el seu nom, va lligat a la política agrícola comunitària. Aquest Fons gira entorn de dos eixos: l'organització comuna de mercats dels diferents productes agraris i la política d'estructures. La primera consisteix en la fixació dels preus de garantia i la protecció en el comerç internacional dels productes comunitaris, ambdós aspectes finançats per la secció anomenada "Garantia". La política d'estructures, en canvi, preten la millora de l'eficàcia de les estructures agràries de la Comunitat

³ Vegeu pàgina 13

⁴ Vegeu pàgina 13

i vindrà finançada per la secció anomenada “Orientació” del Fons, perquè és l’instrument financer que procura el desenvolupament de les zones rurals.

A través de la seva evolució s’aprecia que, si bé des dels seus orígens el FEOGA té un enfocament clarament agrícola, al llarg dels anys, i sobretot després de la reforma de 1988, adquireix un important caràcter regional.

El FEOGA és l’instrument financer més antic de tots. Fou creat en virtut del Tractat de Roma pel Reglament del Consell nº 25 de 4 d’abril de 1962, relatiu al finançament de la política agrícola comú (PAC). Més tard, el 1964, és quan el fons es divideix en les seccions de “Orientació” i “Garantia”, dedicats respectivament al desenvolupament de les zones rurals i a la política de preus.

Pel que fa referència a la perspectiva regional de la política d’estructures agràries, no fou fins el 1975 que la Comunitat Europea va introduir-hi aquesta dimensió, a través de la Directiva sobre agricultura de muntanya publicada aquell mateix any.

A partir de 1988 la secció Orientació del FEOGA es veu absorbida, en molts casos, per la Secció de Garantia, a causa de la reforma de la política agrícola comuna duta a terme pel Tractat de Maastricht (1992). D’aquesta manera la secció Orientació del FEOGA quedarà reduïda a la finalitat de desenvolupament rural de les regions objectiu 1 i objectiu 5b, encara que en el primer cas el FEDER hi intervé d’una manera molt important.

Actualment està regulat pel reglament (CEE) nº 2085/93 de la Secció d’Orientació. Dins l’objectiu 1 finança projectes de conservació de l’espai rural, la reorganització i enfortiment de les estructures i el desenvolupament rural. En canvi, totes les mesures de l’objectiu 5b estan finançades exclusivament per la secció Orientació del FEOGA i s’apliquen en les regions menys desenvolupades. Les mesures que poden adoptar-se han d’estar mencionades en el marc comunitari de suport⁵, però el seu objectiu ha de ser sempre el següent:

- Afavorir la instal·lació de joves agricultors.
- La reconversió, diversificació i disminució de la producció.

⁵ Vegeu pàgina 9

En els casos que el seu finançament no estigui previst pel reglament del FEDER pot incloure:

- La millora de les infraestructures rurals indispensables per al desenvolupament de l'agricultura i la silvicultura;
- La diversificació de les activitats dels agricultors que disposin de fonts d'ingressos alternatives;
- La millora individual o col·lectiva de les terres i les pastures;
- El rec, incloses la renovació i millora de les seves xarxes; la creació de xarxes col·lectives a partir de canals principals ja existents i de petits sistemes de rec no abastats per xarxes col·lectives i la renovació dels sistemes de drenatge;
- El foment de les inversions artesanals i turístiques, inclosa la millora dels allotjaments en les explotacions agràries;
- La protecció del medi ambient i la conservació de l'espai rural;
- La reconstrucció del potencial de producció agrària destruït per catàstrofes naturals;
- El desenvolupament i ravalorització dels boscos en les condicions definides pel reglament;
- El desenvolupament de l'extensió agrària i forestal i la millora dels equips de formació agrària.

1.2.-La reforma de 1988. Els principis d'aplicació dels Fons Estructurals. El procediment de Programació.

Aquesta fou la reforma més important i decisiva en l'evolució de l'organització i funcionament dels Fons Estructurals, ja que a partir d'aquesta data cadascun d'ells es dota d'un Reglament marc (2052/1988), d'un Reglament de coordinació (4253/1988) i de Reglaments d'aplicació (4254/1988, 4955/1988 i 4056/1988). L'esmentada reforma però fou deguda a l'Acta Única Europea aprovada l'any 1987 que revisava al Tractat de la Comunitat Econòmica Europea de 1957 i que introduïa cinc articles nous - del 130A al 130E - on s'hi establien els objectius de la nova política de cohesió de la comunitat, els instruments que els havien d'aplicar (les polítiques estatals, comunitàries, així com els Fons Estructurals -FEOGA- Orientació, FSE i FEDER-), i una nova base constitucional per al Fons de Desenvolupament Regional (l'art 130 C).

1.2.1.- Els principis d'aplicació dels Fons estructurals.

A més de la delimitació de les zones elegibles a través d'uns objectius, la reforma de 1988 establia els principis essencials en l'aplicació dels Fons Estructurals. Aquests havien de ser la concentració, la

programació, la cooperació i l'addicionalitat. Actualment encara constitueixen el seu marc d'intervenció principal.

El primer principi és el de la **concentració** dels recursos cap a les àrees amb problemes més greus per a que es pugui influir millor en els grups socials més afectats. És un dels principis clau amb els quals es basa l'eficàcia de les mesures de cohesió. Igualment és un principi que afavoreix l'augment de la rendibilitat dels recursos que s'apliquen. concentració, més que d'un principi es tractaria d'un objectiu, perquè en depèn l'èxit de la cohesió en la Comunitat Europea.

En segon lloc tenim el principi clau, el de **cooperació** o concertació estreta entre la Comissió Europea i els diferents nivells d'administració central, regional (autonòmica en el nostre cas) i local, així com entre els sectors públic i privat. També es buscarà la participació de les parts socials implicades dins el procés d'elaboració i avaluació dels plans. La cooperació és la conseqüència de l'aplicació del principi de subsidiarietat, que va més enllà del marc estricte de l'Administració i que implica a agents socials i econòmics.

El principi d'**addicionalitat** preten assegurar que l'ajuda comunitària per al desenvolupament econòmic no substitueixi els esforços que es fan a nivell estatal. És a dir, l'Estat membre ha de mantenir, en tot moment, les seves despeses estructurals públiques al mateix nivell que en el període de programació anterior a la reforma de 1988. Així doncs els Fons només podran afegir-se a l'ajuda que ja concedeixen els poders públics en favor de la inversió.

Per últim tenim el principi de **programació** entre els diversos Fons i altres instruments financers comunitaris per augmentar l'eficàcia en l'assoliment d'uns objectius comuns. Aquesta millora en la programació es durà a terme a través d'un conjunt d'instruments de planificació plurianual que s'estructura en tres fases:

- 1) *Plans*
- 2) *Marc Comunitari de Suport*
- 3) i formes d'intervenció (fonamentalment *Programes Operatius*).

Els elements fonamentals per tal de dur a terme la programació són:

- * el diagnòstic dels problemes;
- * la formulació d'una estratègia;
- * i la definició d'objectius concrets que han d'aconseguir-se.

Les intervencions dels Fons comunitaris es sotmeten gairebé en la seva totalitat a la *programació*, i concretament a aquella que es realitza per les autoritats estatals (el 90% dels recursos). La programada per la Comissió Europea a través de les Iniciatives Comunitàries només s'endu el 9% del Fons i l'1% restant es destinaria a les anomenades accions innovadores.

1.2.2.- El procediment de Programació.

El procediment habitualment utilitzat pels Estats membres abans de la reforma de 1993 consistia, en primer lloc, en la presentació a la Comissió Europea d'un *Pla de Desenvolupament* elaborat pels Estats membres. Després la mateixa Comissió, en estreta concertació amb les autoritats estatals elaborava el *Marc Comunitari de Suport (MCS)* que, per aplicar-se, adoptava la forma de *Programes Operatius (PO)*.

Els Plans de Desenvolupament: aquest és el primer pas dins del procés de programació. Per a cada regió, segons quin sigui l'objectiu a cobrir, els Plans reben diferents noms (per exemple, per a les regions objectiu 1 s'anomenen Plans de Desenvolupament Regional) però en tot cas els Plans cal que recullin els següents aspectes:

- * El diagnòstic socio-econòmic de les zones afectades que inclogui una descripció de la situació actual, els recursos financers i els principals resultats de les accions dutes a terme durant el període de programació anterior.
- * Els objectius a assolir i les mesures proposades per aconseguir-los.
- * La sol.licitud de contribució de fons comunitaris per cofinançar les actuacions previstes.
- * L'apreciació de la situació medioambiental de la regió o zona en qüestió i l'evaluació dels efectes medioambientals.

Els Plans comprendrien un període de tres o sis anys, amb la possibilitat de poder-los revisar anualment.

Els Marcs Comunitaris de Suport (MCS): una vegada presentats pels Estats membres els Plans de Desenvolupament corresponents a cada objectiu, la Comissió Europea és la responsable, d'acord amb l'Estat, d'elaborar els marcs comunitaris de suport, que són els documents que indiquen els eixos prioritaris d'actuació per a la intervenció comunitària i el pla indicatiu de finançament. Els MCS especifiquen l'aportació de fons comunitaris. Han de tenir els següents elements:

- * Els objectius de desenvolupament.
- * Les formes d'intervenció
- * El pla indicatiu de finançament.
- * La duració de les intervencions.

Els MCS s'aproven per la Comissió d'acord amb cada Estat membre i esdevenen un compromís indicatiu dels fons estructurals per finançar les actuacions previstes en els plans i alhora són un marc de referència en relació amb el finançament i condicions de les demandes d'ajut.⁶

Els Programes Operatius (PO) i altres formes d'intervenció dels Fons: els primers consisteixen en un conjunt coherent de mesures plurianuals que requereixen per a la seva execució un o diversos fons estructurals, els préstecs del Banc Europeu d'Inversions (BEI) o altres instruments financers vigents (art. 5.5 del Reglament marc). Els Programes Operatius han estat la principal forma d'intervenció dels fons estructurals fins la reforma de 1993.

Les altres formes d'intervenció dels Fons poden ser:

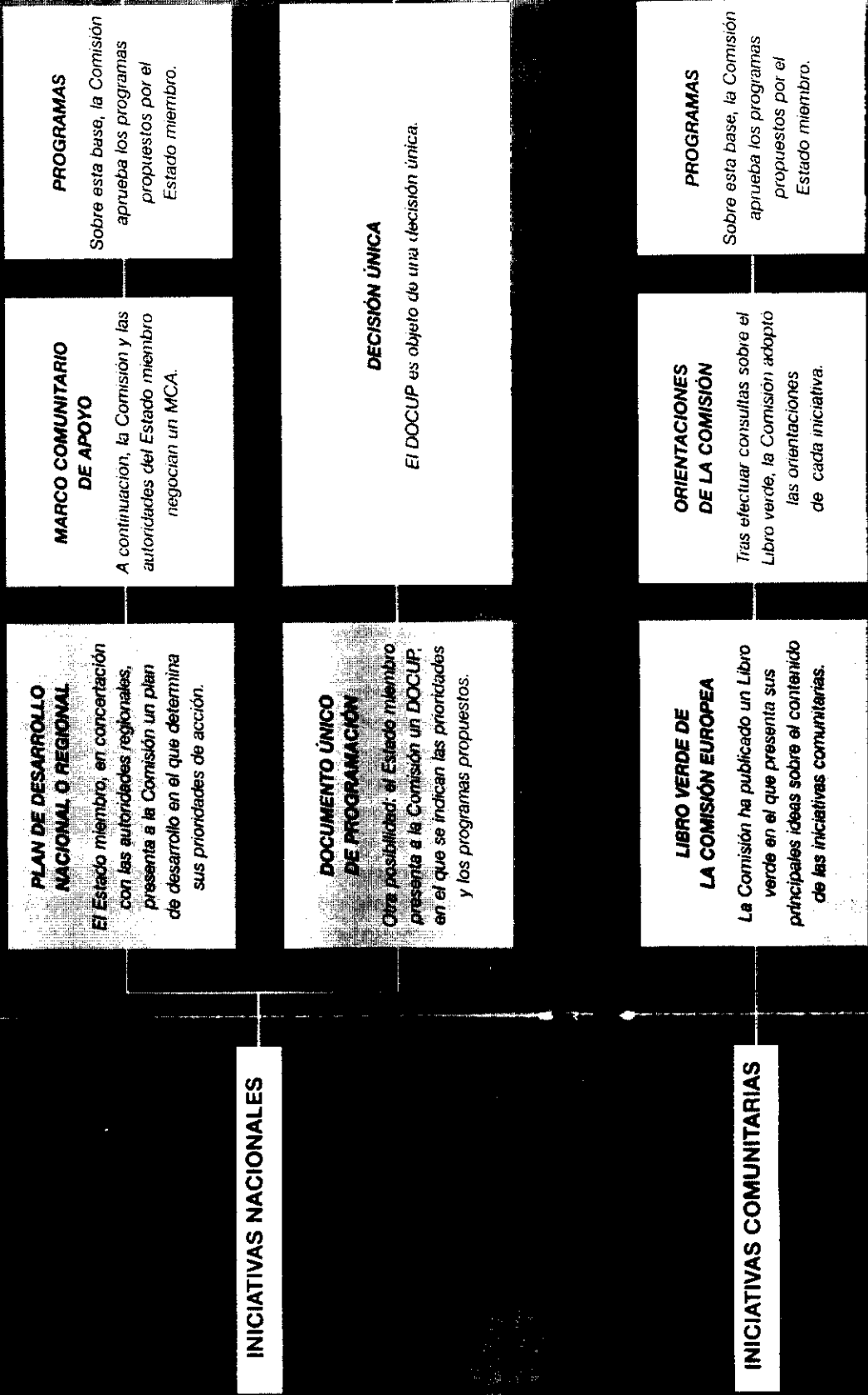
- El cofinançament de règims d'ajuts estatals.
- La concessió de subvencions globals, en general gestionades per un organisme intermediari designat per l'estat membre d'acord amb la Comissió.
- El cofinançament de projectes individuals.
- El suport a l'assistència tècnica, incloent-hi les mesures de preparació, seguiment i avaluació de les accions i els projectes pilot.

Excepte l'últim cas, correspon a les autoritats estatals determinar les formes d'intervenció més adequades.

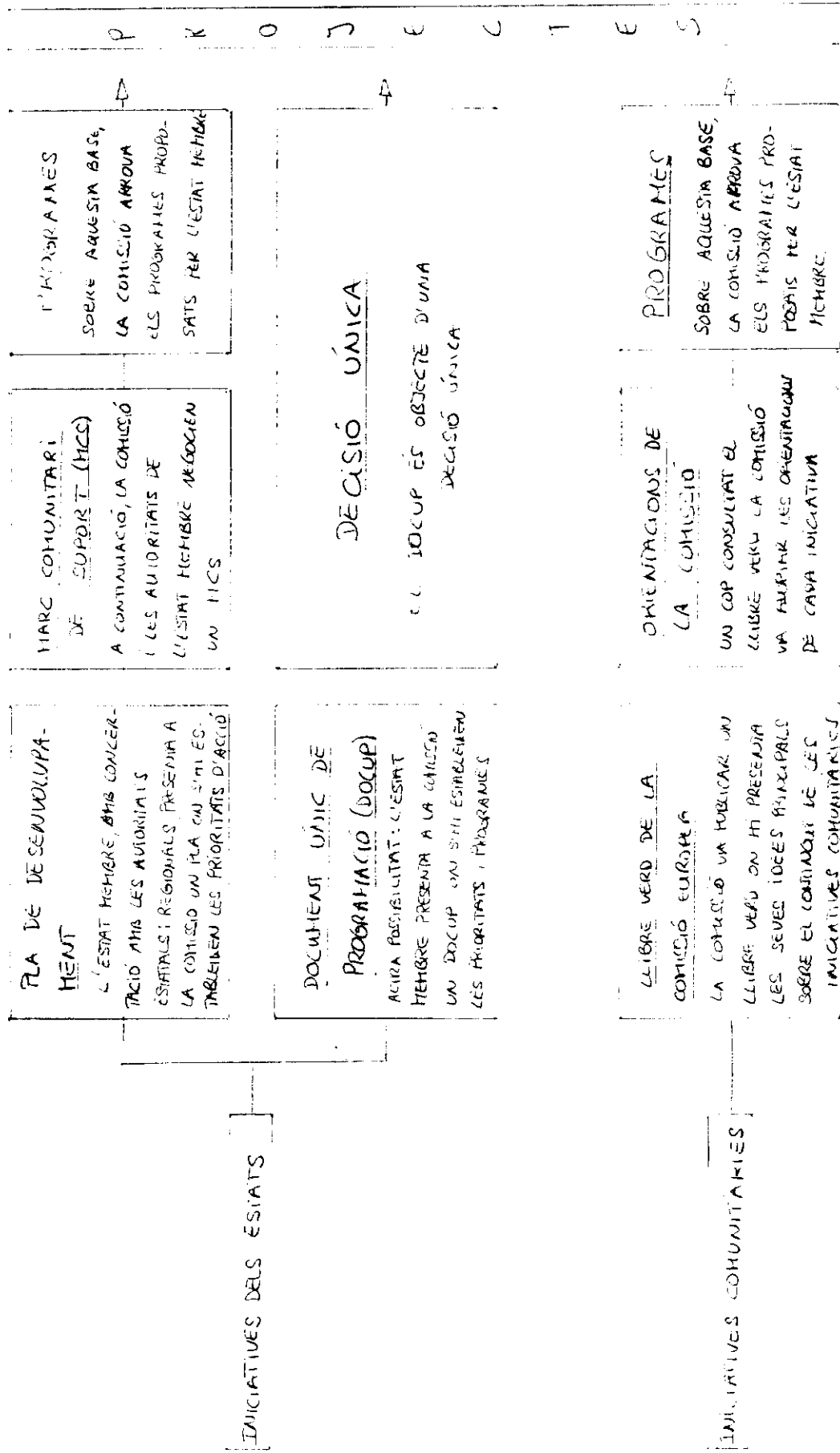
(Vegeu Quadre nº1)

⁶ Els Fons Estructurals a Catalunya: aplicació i perspectives de la política estructural i de cohesió de la Unió Europea, Generalitat de Catalunya, pag 28.

P R O Y E C T O S

Font: Comissió d'Europa Traducció pròpia

1.3.- La reforma de 1993. L'Instrument Financer d'Orientació Pesquera (IFOP). Els objectius dels Fons Estructurals. Les Iniciatives Comunitàries. El Fons de Cohesió.

El Tractat de la Unió Europea (1992), altrament anomenat Tractat de Maastricht, constitueix la segona reforma fonamental dels Fons a l'introduir un nou instrument financer, el **Fons de Cohesió** per als Estats membres menys pròspers, i a l'establir un Comitè de les Regions com a òrgan consultiu del Consell de Ministres i de la Comissió Europea en diferents àmbits, especialment en l'àmbit del desenvolupament regional. El nou Tractat de Maastricht també va obligar a simplificar i a abreujar les tres fases del procediment de programació anterior. Per últim, també comportà la segona reforma de les Iniciatives Comunitàries.

La introducció d'uns nous Fons, així com la reforma dels antics i dels seus procediments de programació es deu a la prioritat política que per als Estats membres té la Cohesió Econòmica i Social, que en el nou Tractat de Maastricht esdevé un dels pilars de la Unió, juntament amb el Mercat Únic i la Unió Econòmica i Monetària.

Com ja hem assenyalat anteriorment, aquesta segona reforma dels Fons Estructurals va implicar també la simplificació del principi de programació ja que s'introdueix un procediment abreujat amb dues úniques fases:

1º) el *Pla*

2º) la *Sol.licitud d'Ajuda*

Ambdós documents es presenten al mateix temps per l'Estat membre a la Comissió Europea i aquesta, un cop estudiats, els aprovarà donant lloc al **Document Únic de Programació (DOCUP)**.

En l'exposició de motius del Reglament de coordinació es justifica l'existència d'una figura d'aquestes característiques per la finalitat " de simplificar i accelerar els procediments de programació" de manera que la "Comissió pugui aprovar al mateix temps els Plans de Desenvolupament, Marcs Comunitaris de Suport i les formes d'intervenció presentades preferiblement en forma de Programes Operatius".

En aquest darrer punt, la simplificació del procediment de programació i introducció del DOCUP, el Comitè de les Regions ha emès un Dictamen, en el qual reconeix que "tot i que en els textos normatius s'ofereix la possibilitat d'autoritzar d'una sola vegada les prioritats d'intervenció comunitària i les mesures

concretes mitjançant el DOCUP, els costos administratius als que han de fer front les regions beneficiàries amb prou feines han disminuït. Això es deu al procediment del DOCUP, que exigeix reunir en un document recapitulatiu la mateixa quantitat de dades i altres informacions preliminars que els plans de desenvolupament regional i els programes operatius. Una possible solució seria revisar novament les modalitats detallades dels esmentats plans i programes”⁷.

1.3.1.- L'Instrument Financer d'Orientació Pesquera (IFOP).

L'altra novetat de la reforma dels Fons estructurals introduïda com a conseqüència de l'aprovació del Tractat de la Unió Europea (1992) és la creació d'un nou instrument financer, anomenat instrument financer d'Orientació Pesquera, dirigit específicament a aplicar les mesures socioestructurals en favor del sector pesquer i que, a la vegada, substitueix a alguns instruments financers existents des de 1976. El Reglament (CEE) nº 2080/93 del Consell que el regula estableix que l'IFOP participarà en el finançament dels sectors següents:

- La reestructuració i renovació de la flota pesquera.
- La modernització de la flota pesquera.
- El desenvolupament de l'aqüicultura i condicionament de la costa.
- La pesca experimental.
- L'equipament de ports.

1.3.2.- Els Objectius dels Fons Estructurals.

Els Fons Estructurals actuen de forma conjunta i actualment concentren els seus esforços en sis objectius, dels quals quatre tenen limitada l'actuació a determinades zones específiques (són els objectius territorialitzats) que han estat delimitades en virtut de criteris objectius de tipus socioeconòmic establerts en la normativa específica, i tres tenen un àmbit d'aplicació general perquè abracen la totalitat del territori de la Unió Europea. Són els anomenats objectius horitzontals.

⁷ Dictàmen del Comitè de les Regions de 21 de març de 1996 sobre la Comunicació de la Comissió sobre les noves programacions regionals en virtut dels objectius nùms. 1 i 2 de la política estructural comunitària (DOCE nº C 182 de 24 de juny de 1996, pàgines 7 - 12)

A) Quatre objectius *territorialitzats* que absorbeixen el 85% dels fons. Vegem quins són:

- ⇒ **Objectiu 1:** per al desenvolupament i l'ajustament estructural de les regions menys desenvolupades, incloses les zones rurals. Aquesta constitueix la principal prioritat de les polítiques estructurals de la Comunitat. Al voltant d'un 26,6% de la població de la Comunitat viu actualment en regions cobertes per aquest objectiu i representa més de dos terços del finançament (FSE, FEOGA-O, FEDER i IFOP).
- ⇒ **Objectiu 2:** dedicat a la reconversió de les àrees afectades pel declivi de les indústries tradicionals. Aquesta és la segona prioritat de la política regional. L'11% dels mitjans financers totals està reservat per aquest objectiu que cobreix al voltant d'un 16,4% de la població de la Comunitat (FSE i FEDER).
- ⇒ **Objectiu 5b:** dedicat al desenvolupament i l'ajust estructural de les àrees rurals. El 5% dels fons totals està destinat a aquest objectiu que cobreix el 8,8% de la població de la Comunitat (FSE, FEOGA-O i FEDER).
- ⇒ **Objectiu 6:** creat com a conseqüència de l'entrada a la Unió de Suècia i Finlàndia, va destinat als problemes que tenen les àrees molt poc poblades. Cobreix el 0,4% de la població de la Comunitat i representa el 0,5% dels recursos financers totals (FSE, FEOGA-O i FEDER).

B) Tres objectius *horitzontals* que absorbeixen el 15% dels recursos financers totals:

- ⇒ **Objectiu 3:** facilita la integració dels joves i dels parats de llarga duració en el mercat de treball, a la vegada que redueix els efectes de l'exclusió social. La Comunitat hi dedica un 9,4% dels recursos totals a aquest objectiu. Els joves parats i els de llarga duració representen, respectivament, l'1,3 i el 2,4% de la població total de la Comunitat (FSE).
- ⇒ **Objectiu 4:** és una mesura d'anticipació preventiva per ajudar a l'adaptació dels treballadors als canvis industrials. La Comunitat hi dedica l'1,5% dels seus recursos totals (FSE).
- ⇒ **Objectiu 5a:** contribueix a l'adaptació de les estructures agràries en el marc de la reforma de la Política Agrícola Comuna i a la modernització i reestructuració del sector pesquer. El 4,4% dels recursos totals dels fons es dediquen a aquest objectiu: el 3,8% al sector agrícola, que és més gran, i el 0,6% al sector pesquer (FEOGA-O i IFOP).

(Vegeu mapa d'Europa)

Zones éligibles aux Objectifs régionaux des Fonds structurels (1994-1999)

Objectif 1 (1994-1999)

Zone de développement

Établissement d'économies de régions en retard de développement

Objectif 2 (1994-1999)

Zone de développement

Facilitation de l'emploi dans les zones en retard d'industrie

Objectif 5b (1994-1999)

Zone de développement

Établissement d'économies de zones rurales

Objectif 5 (1995-1999)

Zone de développement

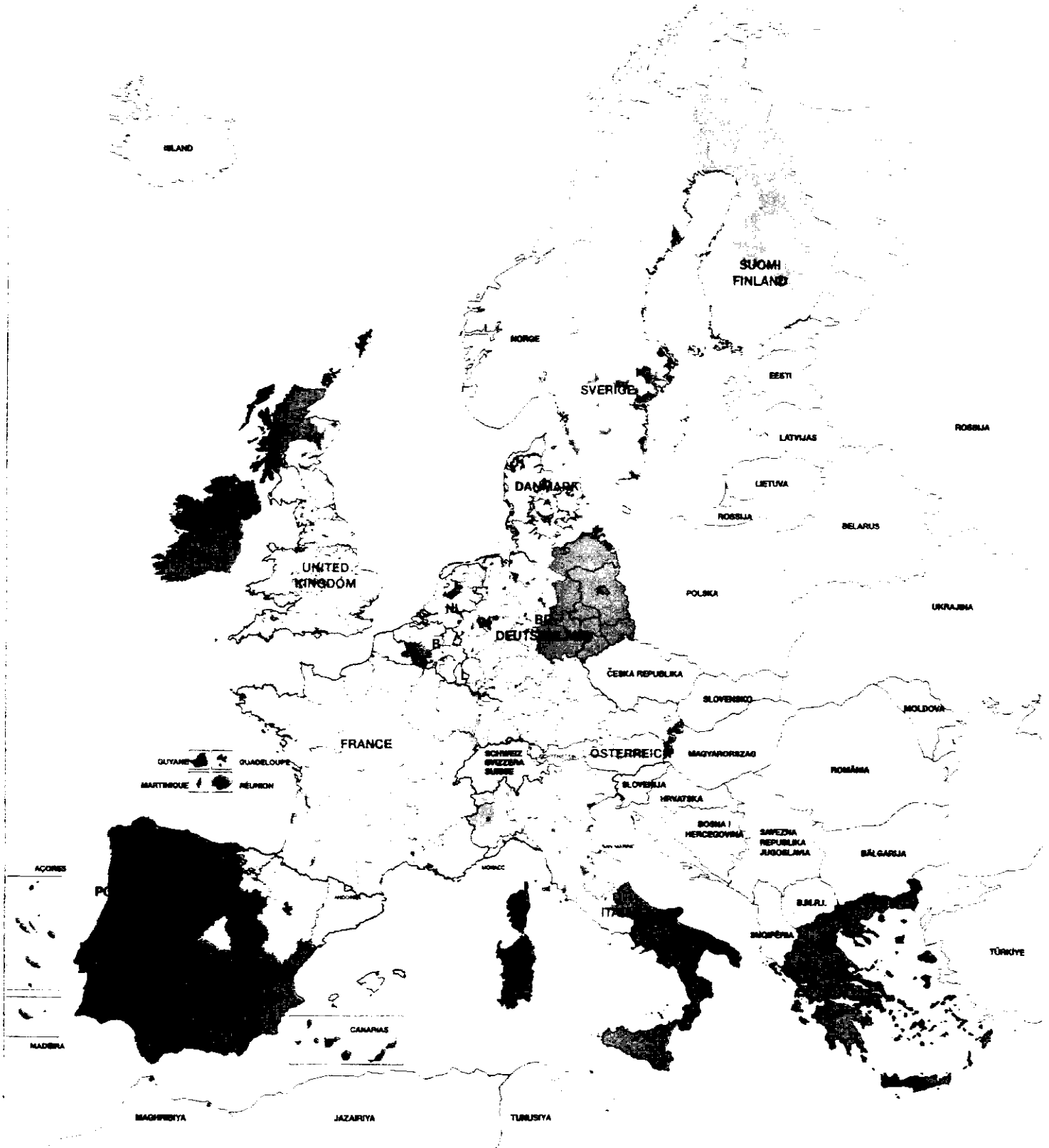
Établissement de l'économie de régions de Suède et de Finlande

Zones partiellement éligibles

à l'Objectif 2

Zones partiellement éligibles

à l'Objectif 5b

Les zones non éligibles aux Fonds structurels sont publiées au Journal officiel des Communautés européennes. La présente carte n'est qu'indicative.

Zones desenvolupades i zones que es desenvoluparan més fortament durant el 2000.

1990-2000 2000-2010 2010-2020 2020-2030

El desenvolupament de les regions en desenvolupament: progrés econòmic i social, desenvolupament de les infraestructures
Progrés econòmic i social, desenvolupament de les infraestructures
Una fase econòmica de desenvolupament
Desarrelament de les regions més pobres.

Desarrelament per zones pobres i desenvolupament personalitzat de zones pobres

Font: Comissió europea Traducció pròpia

1.3.3.- Les iniciatives comunitàries:

Les iniciatives comunitàries constitueixen la segona forma d'intervenció més important dels Fons Estructurals ja que, com hem dit anteriorment, s'hi destinen el 9% del recursos d'intervenció del Fons. Aquestes s'inicien amb les Orientacions proposades per la Comissió. Després els Estats membres li presentaran les seves propostes de finançament sempre que tinguin l'objecte de recolzar mesures que contribueixin a resoldre problemes que revesteixin una dimensió europea específica. Són doncs accions que volen incidir en àmbits sectorials o territorials en els quals la Comunitat europea hi té un interès especial. Per a la seva execució adoptaran la forma de programes operatius o bé de subvencions globals.

Els temes prioritaris de la Comissió Europea per al període 1994-1999 són els següents:

- a) la cooperació i les xarxes transfrontereres, transnacionals i interregionals;
- b) el desenvolupament rural;
- c) les regions ultraperifèriques;
- d) la ocupació i els recursos humans;
- e) gestió del canvi industrial;
- f) desenvolupament dels districtes urbans en crisi;
- g) reestructuració del sector pesquer.

D'acord amb aquestes prioritats, la Comissió Europea va adoptar, per al període 1994 - 1999, 13 iniciatives comunitàries, tres menys que el període anterior, en què en va adoptar un total de setze. Aquestes es reparteixen un total de 14.275,50 milions d'ecus⁸. Aquestes iniciatives són les següents:

- **Interreg II** (3.447,6 milions d'ecus): dedicada a la cooperació transfronterera, al desenvolupament de les xarxes de distribució d'energia i a la cooperació internacional per a la gestió de l'aigua;
- **Leader II** (1.722,6 milions d'ecus): dedicada al desenvolupament local i al medi rural;
- **Regis II** (600 milions d'ecus): ajuda a les regions ultraperifèriques;
- **Emploi** (1.784 milions d'ecus), consta de quatre apartats: NOW (accés a ocupacions amb futur o a llocs de direcció per a dones); Horizon (possibilitats d'ocupació de persones minusvàlides i altres grups

⁸ DOCE, número C 180 d'1 de juliol de 1994, pàgina 1.

- desfavorits); Youthstart (integració de joves menors de vint anys i poc qualificats en el mercat laboral) i Inclusion;
- **ADAPT i ADAPT bis** (1.623 milions d'ecus): adaptació de la qualificació de la mà d'obra;
- **Rechar II** (448,8 milions d'ecus): dedicada a la reconversió de les conques de carbó;
- **Resider II** (564,2 milions d'ecus): com l'anterior però per a les conques siderúrgiques;
- **RETEX** (562,8 milions d'ecus): dedicada a la diversificació de zones depenents del sector textil i de la confecció;
- **PYME** (1.054,8 milions d'ecus): dedicada a la millora de la competitivitat internacional de les petites i mitjanes empreses;
- **URBAN** (800,1 milions d'ecus): dirigida a la rehabilitació de barris urbans en situació de crisi;
- **PESCA** (290,3 milions d'ecus): tal i com ens indica el seu nom, iniciativa dirigida a la reestructuració del sector pesquer;
- **Konver**: dedicada a la diversificació de les zones depenents del sector de la defensa.
- **Sector tèxtil i de la confecció de Portugal**: dedicada a la seva modernització.

Posteriorment la Comissió Europea va adoptar una iniciativa destinada a Irlanda del Nord anomenada **PEACE** a la que hi destina 300 milions d'ecus i que va dirigida al recolsament del procés de pau i de reconciliació en els sis comptats fronterers d'Irlanda.

D'altra banda el Reglament també permet que una part dels recursos adreçats a les iniciatives amb caràcter regional puguin finançar accions fora de les zones dels objectius 1,2, 5b) i 6, i a més més s'ha creat un comitè específic per a les iniciatives comunitàries format per representants dels estats membres i presidit per un representant de la Comissió Europea.

La Comissió ha comprovat però que al llarg d'aquests anys les iniciatives comunitàries han introduït més complicacions administratives en el funcionament i coordinació dels Fons Estructurals i que, d'altra banda, el nombre d'iniciatives és excessiu doncs moltes de les seves finalitats estan cobertes per la intervenció del Fons.

Per aquesta raó, la Comissió s'ha proposat simplificar el seu procediment administratiu i restringir en un futur el seu àmbit d'actuació per tal de poder afavorir al màxim la cooperació transnacional, regional i local.

1.3.4.- El Fons de Cohesió.

Les intervencions de la Comunitat com a recol·liment a la cohesió econòmica i social, no es duen a terme només amb els Fons Estructurals, sinó que també es realitza a través de dos altres grans instruments financers com són el Fons de Cohesió i els préstecs del Banc Europeu d'Inversions (BEI). Ambdós financen projectes i es regeixen per les seves pròpies normes, mentre que, com ja hem vist, els quatre Fons Estructurals actuen dins d'un marc comunitari i es regeixen per uns principis comuns. Principis que, per a la intervenció dels Fons de Cohesió o no s'apliquen, o tenen una interpretació limitada.

El Fons de Cohesió es situa en la mateixa línia que els Fons estructurals en l'assoliment de la cohesió econòmica i social, però introdueix una nova dimensió perquè ha estat creat com un ajut a nivell dels Estats membres, en contraposició al caràcter regional dels Fons Estructurals, a complir amb els criteris de convergència econòmica.

Efectivament, el Fons de Cohesió neixen amb l'objectiu de fer front a la contradicció que hi ha entre la voluntat dels Estats membres d'assolir les condicions de convergència econòmica, que els ha de permetre l'accés a l'última etapa de la Unió Econòmica i Monetària, i la necessitat d'incrementar la cohesió econòmica i social de la Unió en un breu període de temps. I diem contradicció perquè l'assoliment d'aquelles condicions de convergència econòmica impliquen una estricta disciplina pressupostària que, per als països amb nivells de renda baixa, és difícil que puguin veure acomplerta ja que, per tal de poder cobrir els dèficits en matèria d'infraestructures, es veurien obligats a fer grans esforços d'inversió pública que, sense el Fons de Cohesió, no podrien realitzar.

El Fons de Cohesió es va crear com a conseqüència de l'aprovació del Tractat de la Unió Europea. L'article 130D del Tractat encomana al Consell de Ministres establir, abans del 31 de Desembre de 1993, un Fons que contribuís al finançament de projectes en els sectors de medi ambient i de les xarxes transeuropees del transport. Però el retard de l'entrada en vigor del Tractat, que no es va produir fins l'1 de novembre de 1993, va provocar que l'aprovació del Fons de Cohesió no es dugués a terme fins al maig de 1994 amb el Reglament 1164/1994 del Consell de Ministres.

El Fons de Cohesió es regula per unes normes diferents a les dels Fons Estructurals. Bàsicament les diferències més importants consisteixen en que el finançament no es fa per programes, sinó per *projectes* i en què l'àmbit d'intervenció es limita als anomenats *països de la cohesió*. A més, com ja s'ha dit, la seva intervenció està condicionada fonamentalment al compliment dels criteris de convergència econòmica necessaris per passar a la tercera fase de la Unió Econòmica i Monetària. Si la Comissió, en el moment de l'examen del dèficit públic, veu que aquest ha superat els límits que el país beneficiari s'ha marcat en el seu

pla de convergència, suspènndrà el finançament de nous projectes de les noves fases d'un projecte si aquest ja ha estat iniciat.

Els "països de la cohesió" seran aquells on el Producte Nacional Brut per càpita sigui inferior al 90% de la mitjana comunitària. Els països que el Reglament 1164/1994 considera que compleixen aquest criteri són Grècia, Portugal, Espanya i Irlanda, als quals s'ha dotat de 15.150 milions d'ecus per al període 1993-1999.

Quadre n°2

Distribució anual dels recursos del Fons de Cohesió

Anys	MECU 92
1993	1.500
1994	1.750
1995	2.000
1996	2.250
1997	2.500
1998	2.550
1999	2.600
Total 1993-1999	15.150

Font: Reunió del Consell Europeu a Edimburg.

Els projectes que aquests països presentin només es podran referir a temes relacionats amb la millora del *medi ambient* i que contribueixin al *desenvolupament de xarxes transeuropees* els quals també hauran de respectar els objectius comunitaris de protecció del medi ambient.

La distribució del Fons entre els diferents estats adoptada pel Consell Europeu d'Edimburg de 1993, no només va tenir en compte factors com ara el PNB per habitant, sinó també altres com la població, superfície i altres indicadors socioeconòmics com la insuficiència en infraestructures de transport.

D'altra banda, si els projectes, o grup de projectes, volen rebre l'ajuda del Fons, hauran de complir altres requisits, com ser d'import superior als 10 milions d'ecu i, en el cas de ser projectes referents al transport, que estiguin inclosos en els esquemes de les xarxes transeuropees del transport. Només en casos especials, es podran autoritzar projectes que siguin inferiors a aquesta quantitat.

El repartiment indicatiu dels recursos del Fons de Cohesió entre els quatre estats beneficiaris és el següent:

Espanya	52%-58%
Grècia	16%-20%
Portugal	16%-20%
Irlanda	7%-10%

D'acord amb aquest repartiment l'Estat espanyol podrà rebre, durant el període esmentat, de 7.878 a 8.787 milions d'ecus⁹.

Finalment, s'estableix una prohibició de doble finançament, en el sentit de que cap projecte podrà comptar simultàniament amb ajudes del Fons de Cohesió i del Fons Europeu d'Orientació i de Garantia Agrícola, del Fons Social Europeu, del Fons Europeu de Desenvolupament Regional o de l'Instrument Financer d'Orientació de la Pesca.

El Banc Europeu d'Inversions.

El Banc Europeu d'Inversions també contribueix al desenvolupament regional, dedicant més de dos terços dels seus préstecs - al voltant de 44.000 milions d'ecus entre 1991 i 1995- al desenvolupament equilibrat i a l'ajuda a les zones més desfavorides. D'aquesta manera dues terceres parts dels préstecs del Banc han anat a parar a regions d'Objectiu 1.

El Banc pot finançar projectes de tots els sectors de l'economia, com obres públiques i infraestructures o projectes d'inversió en indústria, agroindústria, agricultura, turisme i serveis que beneficien directament aquests sectors. En canvi, no finança infraestructures socials com la salut, l'educació o el benestar social.

Els seus préstecs només cobreixen parcialment els costos del projecte i, generalment, no superen el 50% dels seus costos d'inversió.

⁹ Els Fons Estructurals a Catalunya: aplicació i perspectives de la política estructural i de cohesió de la Unió Europea. Generalitat de Catalunya, pàgina 81.

Els criteris per accedir-hi són:

- Els projectes han de tenir solidesa financera, viabilitat i seguretat.
- Han de ser avalats per l'Estat o altres garants de primera classe.
- Han de tenir valoració d'impacte ambiental.

Els terminis dels préstecs varien de 7 a 12 anys per a projectes industrials, i fins a 20 anys per als projectes d'infraestructures. El reintegrament es realitza en un o dos pagaments parcials per any, després d'un període de carència per al desembós dels pagaments parcials de fins a 5 anys, en funció del període de durada del projecte. El BEI no pot concedir cap reducció dels tipus d'interès.

1.4.- Els Fons Estructurals Comunitaris entre 1994 i 1999:

1.4.1.- La seva aplicació a Catalunya.

L'aplicació dels Fons Estructurals a Catalunya s'emmarca en cinc dels sis objectius que té la política regional comunitària:

a) Dins dels objectius *territorials*:

- l'Objectiu 2: Reconvertir les zones en declivi industrial
- l'Objectiu 5b): Fomentar el desenvolupament de les zones rurals.

b) Dins dels *horizontals*:

- l'Objectiu 3: Combatre l'atur de llarga durada i facilitar la inserció professional de certs col·lectius.
- l'Objectiu 4: Facilitar l'adaptació dels treballadors a les mutacions industrials.
- l'Objectiu 5a: Accelerar l'adaptació de les estructures agràries i pesqueres.

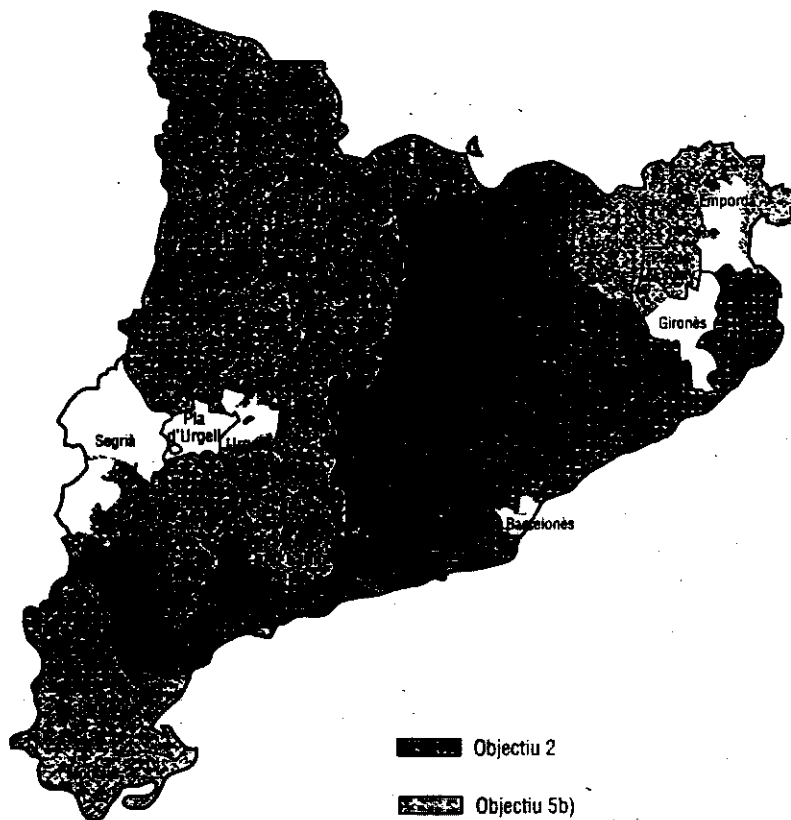
Catalunya no és elegible per a l'objectiu 1 perquè el seu PIB per càpita supera el 75% de la mitjana comunitària, que és el criteri per a la selecció de zones per a aquest objectiu.

El període de programació que es va establir per a tots els objectius és de sis anys - el període 1994 - 1999- excepte per a l'objectiu 2, per al qual es van preveure dos períodes de programació de tres anys. El primer corresponia al període 1994 - 1996, i el 1996 s'ha revisat per als següents tres anys, és a dir, per al període 1997 - 1999.

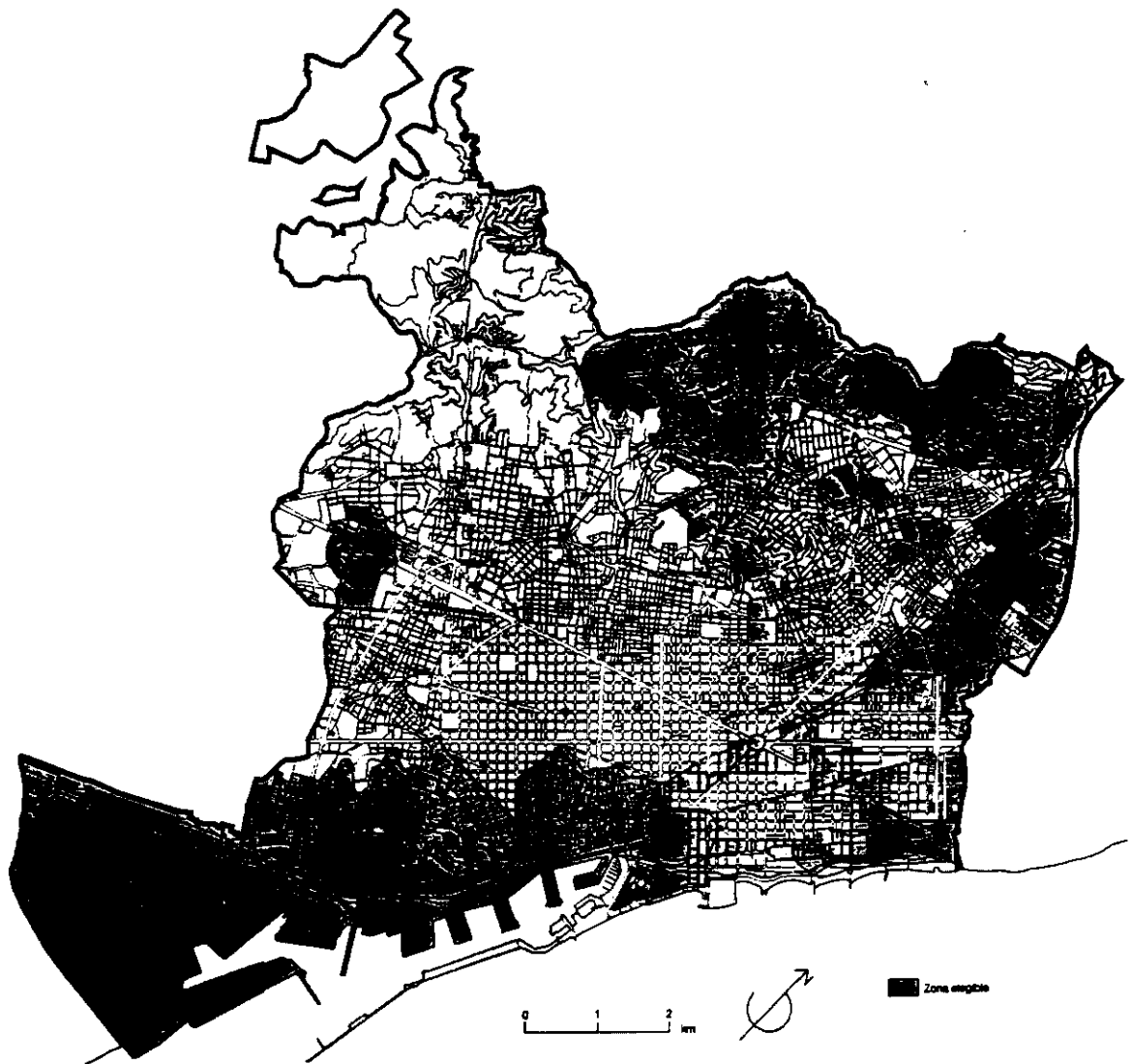
El 26 de juliol de 1996 va ser aprovada la zona elegible de l'objectiu 2 per al nou període 1997 - 1999 (Decisió de la Comissió 96/472/CE, publicada al DOCE I-193, de 3 d'agost de 1996). La zona aprovada representa una continuïtat respecte a la vigent durant el període 1994 - 1996 la qual té com a única novetat la inclusió del campus universitari de la ciutat de Barcelona. Les comarques beneficiades són les següents: l'Alt Penedès, Anoia, Bages, Baix Llobregat, Barcelonès, Berguedà, Garraf, Maresme, Osona, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Ripollès, Baix Empordà, La Selva, Baix Camp, Baix Penedès, Ribera d'Ebre i el Tarragonès.

En canvi, la delimitació de la zona elegible per l'objectiu 5b fou establerta mitjançant la decisió de la Comissió de 24 de gener de 1994, que aprovava la llista pel període 1994 - 1999 dels municipis catalans qualificats com a zones rurals que requerien fomentar el seu desenvolupament. Inclou 372 municipis de Girona, Lleida i Tarragona: la Cerdanya, la Garrotxa, el Pla de l'Estany, part de l'Alt Empordà, dos municipis del Gironès, la Val d'Aran, l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alt Urgell, el Solsonès, la Segarra, la Noguera, part de les comarques del Segrià i de l'Urgell, les Garrigues, la Conca de Barberà, l'Alt Camp, el Baix Ebre, el Montsià, el Priorat i la Terra Alta. Aquesta llista abarca una mica més de la meitat del territori de Catalunya, la qual afecta a un 7,6% de la població.

Zones elegibles de Catalunya per als objectius 2 (1997 - 1999) i 5b (1994 - 1999) dels fons estructurals.

Detall de la Zona del municipi de Barcelona elegible per a l'Objectiu 2 dels fons estructurals de la UE per al període 1997 - 1996.

Font: Elaboració del Departament d'Economia i Finances. DG de Programació Econòmica, a partir del mapa de Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona, 1994.

Respecte a la repartició dels recursos per objectius, el quadre següent ens fa una estimació d'aquests pel període 1994-1999 per a Catalunya¹⁰.

Quadre nº 3

Estimació dels recursos dels fons estructurals del període 1994-1999 per a Catalunya, Espanya i la Unió Europea

	FEDER	FSE	FEOGA-O	IFOP	No desglossat	Total	%
(MECU 94)							
Catalunya							
Objectiu 1 (1994-99)	-	-	-	-	-	-	0,0
Objectiu 2 (1994-96)	402,2	107,9	-	-	-	510,1	45,1
Objectiu 2 (1997-99)	441,7	118,5	-	-	-	560,3	45,1
Objectiu 3 (1994-99)	-	408,9	-	-	-	408,9	27,7
Objectiu 4 (1994-99)	-	102,2	-	-	-	102,2	27,7
Objectiu 5a) (1994-99)	-	-	69,7	24,3	-	94,0	21,1
Objectiu 5b) (1994-99)	36,0	23,4	88,6	-	-	147,9	22,3
No desglossat	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
Total	-	-	-	-	-	1.823,4	5,4

En total l'aportació dels Fons estructurals per a Catalunya representen uns ingressos de mitjana del 0'7% del PIB català. Si a aquests li afegim el rebuts en concepte del Fons de Cohesió i d'altres, el percentatge serà menor, del 0,55%.

Com podem veure l'objectiu 2 és el que s'endu un percentatge més important de recursos, el 45,1% el primer període (1994-1996) i 45,1% més el segon període (1997-1999) éssent, la previsió per aquest segon període, una xifra estimada.

Dividit per períodes, l'aportació de recursos comunitaris dels dos Fons Estructurals inclosos en el Programa Operatiu per al període 1994 - 1996, totalitzen 510,1 milions d'Ecus (aproximadament 80.500 milions de pessetes). Les actuacions del FEDER incloses en el Programa Operatiu de Catalunya representen una aportació de 402,2 milions d'Ecus per a tot el període considerat, aproximadament 63.500 milions de pessetes, la meitat dels quals els ha rebut la Generalitat de Catalunya; l'Administració Central n'ha rebut 25.400 milions de pessetes i, finalment, l'Administració local 6.350 milions. Pel que fa al FSE, l'aportació comunitària ha estat de 107,9 milions d'Ecu, aproximadament 17.000 milions de pessetes, dels quals 10.900 milions els ha rebut la Generalitat, 5.300 el sector privat i 800 l'Administració local¹¹.

¹⁰ Tots els quadres tindran l'equivalència següent: 1 Ecu = 157,955 Pessetes

¹¹ Els Fons Estructurals a Catalunya: aplicació i perspectives de la política estructural i de cohesió de la Unió Europea. Generalitat de Catalunya, pàgina 64.

D'altra banda, i atès que el segon període d'execució de l'objectiu 2 encara no ha finalitzat (vigent del 1997 al 1999), encara no es pot disposar de les quantitats exactes i efectivament aportades per a cada Administració.

A continuació analitzarem quins han estat els eixos més destacats del programa operatiu de 1995 i els recursos comunitaris que han estat aportats.

El 29 d'abril de 1994 es va presentar a Brusel.les un programa operatiu per a la zona de l'objectiu 2 per a Catalunya (1994 -1996) en una línia de continuïtat dels programes aprovats per a 1990 - 1991 i 1992 - 1993, però la versió del PO no fou definitivament aprovada fins el 30 de juny de 1995. Dins d'aquest programa operatiu els eixos d'actuació més importants són l'eix 1 (que estableix mesures de suport a l'ocupació i a la competitivitat de les empreses) on s'hi concentren el 30% dels recursos destinats, i l'eix 4 (dedicat al desenvolupament de la xarxa de transports) que passa d'un 25% del total de recursos del programa operatiu a un tipus mitjà del 39%. Per últim, cal destacar la creació d'un nou eix prioritari (eix 5) dirigit al desenvolupament local i urbà, que concentra un 20% del total dels recursos.

Pel què fa a l'objectiu 3, a Espanya li han correspost, segons l'Marc Comunitari de Suport -3 d'Espanya per al període 1994-1999, 1.474 milions d'Ecus tots ells aportats pel FSE. Els eixos prioritaris d'actuació que ha establert el marc són els següents:

- Facilitar la inserció professional de les persones sense ocupació exposades a l'atur de llarga durada;
- Facilitar la inserció professional dels joves que busquen feina;
- Promoure la integració de les persones amenaçades d'exclusió del mercat laboral;
- Promoure la igualtat d'oportunitats entre homes i dones en el mercat laboral.

L'aportació total del FSE d'aquest Marc Comunitari de Suport - 3 es troba totalment regionalitzada. Pel que fa a Catalunya, la contribució d'aquest fons és de 408,1 milions d'Ecus, dels quals 316 milions (un 77,2%) correspon al submarc pluriregional, és a dir, que van dirigits a cofinançar les actuacions de les administracions central i locals a Catalunya, i 93 milions (22,8%) que corresponen a la Generalitat. Les corporacions locals catalanes que hi participen, englobades dins del marc pluriregional, són la Diputació de Barcelona (amb un ajut de l'IFSE de 29,5 milions d'Ecu) i l'Ajuntament de Barcelona (amb un ajut de 14,1 milions d'Ecu).

Quadre nº 4

Marc Comunitari de Suport de l'objectiu 3 d'Espanya
1994-1999. Distribució de l'FSE per regions

(MECU 94)				
CA	Plurirregional	Regional	Total	%
Aragó	92,6	20,0	112,6	7,6
Balears	66,1	12,9	79,1	5,4
Catalunya	315,6	93,3	409,0	27,7
Madrid	404,6	111,1	515,6	35,0
Navarra	19,1	42,0	61,1	4,1
Pais Basc	154,6	124,0	278,5	18,9
La Rioja	14,1	4,3	18,4	1,2
Total	1.066,7	407,7	1.474,4	100,0
% s/total MCS	72,3	27,7	100,0	

En canvi en el Document Únic de Programació per a l'objectiu 4 d'Espanya, període 1994 - 1999, s'estableix que el Fons es gestionarà a nivell plurirregional per la Fundació per a la Formació Contínua a l'Empresa (FORCEM) a partir de l'acord establert entre l'Administració central i les organitzacions sindicals i patronals. Per tant, ni les comunitats autònomes, ni les corporacions locals, no hi participaran. Recordem que l'objectiu 4 va dirigit a l'adaptació dels treballadors als canvis industrials.

Pel que fa a l'objectiu 5a, a Espanya li van correspondre 326 milions d'Ecus del FEOGA-O per al període 1994 - 1999. Tot i que l'objectiu 5a funciona com un règim d'ajuts i no hi ha un assignació prèvia dels recursos per comunitats autònomes. No obstant, per a la millora de les condicions de transformació i comercialització dels productes agraris (els provinents de la silvicultura, o la carn, la llet i els productes làctis, els ous i les aus de corral, els animals, cereals, oleaginoses, vins, fruites i hortalisses) es va aprovar un DOCUP per al període 1994 - 1999 en el qual la Comunitat hi destina un total de 119 milions d'Ecus a través del FEOGA - Orientació, que es distribueixen anualment de forma desigual.

Quadre nº 5

Recursos del FEOGA-O a través del Reglament 866/90 per a l'objectiu 5a d'Espanya. 1994-1999

(MECU 94)							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Subvenció FEOGA-O	24,5	23,2	21,3	16,8	17,0	16,2	119,0

Font: Decisió de la Comissió Europea de 19 de desembre de 1994.

Pel que fa al sector pesquer, la Comunitat ha destinat un total de 120 milions d'Ecus, dels quals a Catalunya li'n corresponen 24, és a dir, un 20,3% del total. Els recursos que assigna el DOCUP corresponent a aquest sector van destinats a l'adaptació del sector pesquer i a la reorientació de les activitats pesqueres, renovació i modernització de la flota pesquera, aqüicultura, zones marines costaneres, equipament dels ports pesquers, transformació i comercialització dels productes, promoció dels productes i altres mesures com estudis i assistència tècnica.

En canvi, per a l'objectiu 5b, si que hi ha una distribució de recursos per comunitats autònomes (Quadre nº 6). El Document Únic de Programació de Catalunya per a les zones objectiu 5b (1994 - 1999), engloba les actuacions del FEOGA-O, del FEDER i del FSE així com l'anterior programa operatiu de desenvolupament de les zones rurals de Catalunya 1990 - 1993.

Quadre nº 6

Recursos dels fons estructurals inclosos en els DOCUP de l'objectiu 5b). 1994-1999

(MECU 94)		
CA	Total FE	%
Aragó	298,6	45,0
Balears	46,1	6,9
Catalunya	148,0	22,3
La Rioja	38,9	5,9
Madrid	49,3	7,4
Navarra	56,6	8,5
País Basc	26,5	4,0
Total	664,0	100,0

Font: Minister d'Economia i Hisenda.

L'import total de la contribució prevista dels fons estructurals a Catalunya és de 148 milions d'Ecus (23.377 milions de pessetes), els quals es reparteixen en 89 milions (59,9%) per al FEOGA-O, 36 milions per al FEDER (24,3%) i 23 milions per al FSE (15,8%). (Quadre nº 7).

Document únic de programació de l'objectiu 5b) de Catalunya. 1994-1999

(MECU 94)					
	FEOGA-O	FEDER	FSE	TOTAL	%
Adm. central	23,0	0,0	0,0	23,0	15,5
Adm. autonòmica	64,5	5,1	22,8	92,5	62,5
Adm. local	1,1	30,8	0,6	32,5	22,0
Total	88,6	36,0	23,4	148,0	100,0

Font: Document únic de programació de l'objectiu 5b) de Catalunya 1994-1999.

Pel que fa al repartiment institucional, un 62,5% dels recursos correspon a la Generalitat de Catalunya, un 22% a l'Administració local i un 15,5% a l'Administració central. Els eixos prioritaris establerts són els següents:

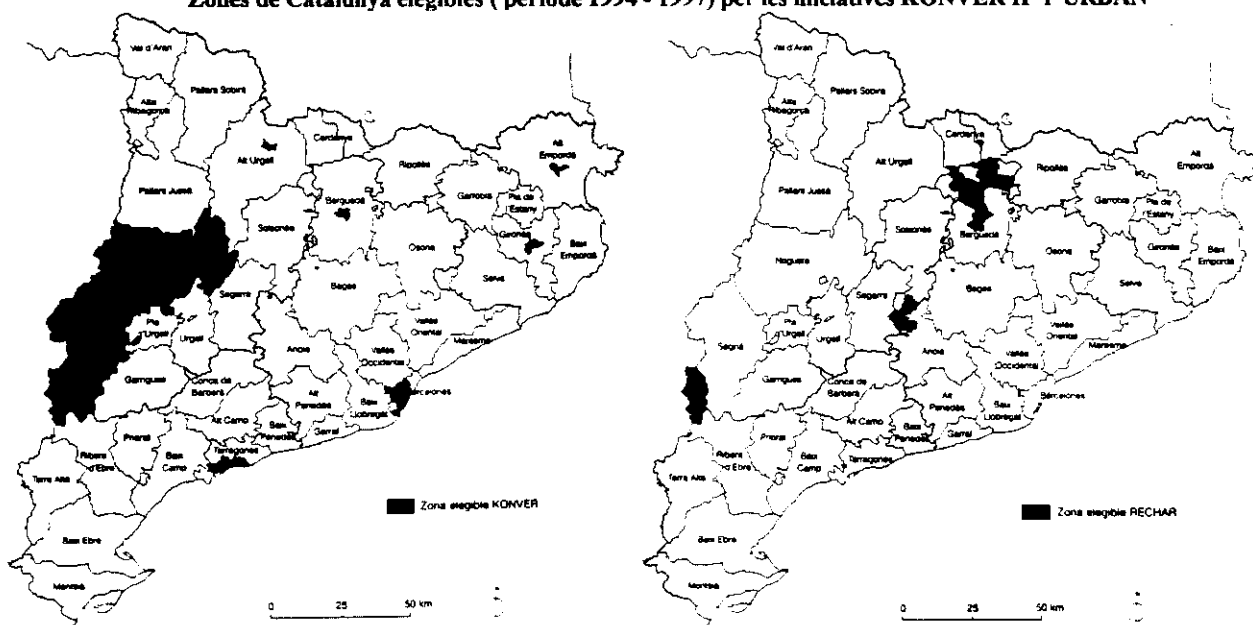
- 1) Infraestructures bàsiques necessàries per al desenvolupament econòmic.
- 2) Diversificació de l'economia i creació de llocs de treball.
- 3) Recursos naturals i medi ambient.
- 4) Millora de l'hàbitat rural.
- 5) Recursos humans.

Més de dos terços dels recursos es distribueixen entre les actuacions de l'eix 1, 2 i 3. El FEOGA-O i el FEDER participen en actuacions dels quatre primers eixos i en l'últim eix només hi participa el FSE.

Les iniciatives comunitàries a Catalunya.

Pel que fa a les iniciatives comunitàries que afecten Catalunya desde 1994, queden recollides al quadre 43. Les iniciatives en les quals el FEDER representa el fons principal són: RECHAR II, LEADER II, RETEX II, KONVER II. Aquestes iniciatives, que són la continuació de les que es van iniciar en el període 1989-1993¹², cal afegir-hi les noves d' URBAN i PIME, dedicades a la rehabilitació de barris urbans en crisi i a la millora de la competitivitat internacional de les petites i mitjanes empreses, respectivament.

Zones de Catalunya elegibles (període 1994 - 1997) per les iniciatives KONVER II i URBAN

¹² Vegeu pàgina 15

Pel que fa a la iniciativa Konver II 1994 - 1997, el programa operatiu presentat per l'Administració central només inclou projectes d'empreses públiques del sector de defensa i no dona accés a projectes de les administracions autonòmiques o locals.

Iniciatives comunitàries del període 1994 - 1999 que afecten Catalunya.

Iniciativa	Zona	Fons	Dotació UE 1994-99 (MECU)	Comunicació DOCE Presentació PO Data aprovació PO	TOTAL FE (MECU)	
					Total Espanya	Total Catalunya
RECHAR II (1994-97)	Zona específica	FEDER FSE	400	01.07.94 28.12.94 -	33,6	2,3
INTERREG II (1994-99)	Zones frontereres	(*)	2.900	01.07.94 03.11.94 -	564,7	11,1
RETEX II (1994-97)	Zona específica	(*)	500	01.07.94 - -	74,2	5,8
KONVER II (1994-97)	Zona específica	FEDER FSE	500	01.07.94 17.03.95 -	23,3	0,0
URBAN (1994-99)	Zones urbanes >100.000 hab.	FEDER FSE	600	01.07.94 03.11.94 19.07.95	162,6	10,0
PIME (1994-99)	EUR-15	(*)	1.000	01.07.94 28.10.94 -	227,7	nd
LEADER II (1994-99)	1-5b)	(*)	1.400	01.07.94 31.10.94 27.07.95	330,0	13,0
PESCA (1994-99)	1-2-5b)	IFOP FEDER FSE	250	01.07.94 28.10.94 27.12.94	41,5	2,2
ADAPT (1994-99)	EUR-15	FSE FEDER	1.400	01.07.94 30.11.94 18.05.95	256,4	nd
OCUPACIÓ I RECURSOS HUMANS (1994-99)	EUR-15	FSE FEDER	1.400 (370 NOW; 730 HORIZON; 300 YOUTHSTART)	01.07.94 30.10.94 28.12.94	366,6	nd

El Fons de Cohesió a Catalunya.

Pel que fa a l'aplicació d'aquest fons a Catalunya, fins l'any 1994 aquest Fons ha estat gestionat per l'Administració central. Des del mes de desembre de 1992 però, la Generalitat de Catalunya ha plantejat reiteradament a l'Administració central la possibilitat de participar-hi. Tal i com s'ha explicat a l'inici d'aquesta guia, el de Cohesió no era un fons d'anivellament regional, sinó que la seva gestió estava íntegrament en mans de l'Administració central. Per això, en virtut d'un acord del Govern presentat al Consell de Política Fiscal i Financera el 21 de setembre de 1994, es va establir la participació de les comunitats autònomes en el Fons de Cohesió, tenint en compte que aquest s'ha de compatibilitzar amb la distribució de competències vigent en l'Estat espanyol.

Amb l'esmentat acord, l'Administració central adquireix el compromís que les comunitats autònomes poden rebre fins a 40.000 milions de Pessetes del Fons de Cohesió de 1995. Aquest compromís ha estat prorrogat per a la resta d'anys del període de vigència del Fons de Cohesió pel mateix import anual. Si es té en compte que el total de recursos procedents del Fons de Cohesió que rep l'Estat espanyol s'incrementa anualment, la participació de les comunitats autònomes dins el total perd pes cada any perquè s'ha decidit mantenir-la constant al llarg de tot el període.

Hem dit però que la participació de les comunitats autònomes en la gestió del fons de Cohesió es farà d'acord amb la distribució de competències vigent a l'Estat espanyol. Per això és fonamental tenir en compte quines són aquestes competències. Actualment a totes les comunitats autònomes tenen reconegudes les competències mediambientals, com també les competències sobre una bona part de la xarxa de carreteres. Ara bé, els trams que el Consell de Ministres de la Unió Europea defineix en les seves orientacions com a xarxes transeuropees de transport i que, per tant, són susceptibles de rebre finançament del Fons de Cohesió, no sempre recauen en trams de carreteres competència de les comunitats autònomes, ja que una part important d'aquesta xarxa és de competència estatal.

A Catalunya només l'Eix del Llobregat i l'Eix Transversal -dins de les carreteres sota competència de la Generalitat- pertanyien a les xarxes transeuropees de transport. En el cas del medi ambient, les competències de la Generalitat abasten àmbits més amplis. Després d'intenses negociacions, els projectes presentats per la Generalitat de Catalunya l'any 1995, van obtenir un finançament de 18.000 milions de PTA, dels quals 11.000 milions es van destinar a infraestructures del medi ambient i la resta -7.000 milions de pessetes- a xarxes transeuropees de transport.

Pel que fa a les administracions locals, una disposició adicional de la Llei 41/1994, de 30 de desembre de 1994 dels Pressupostos Generals de l'Estat per al 1995, estableix la creació d'un fons d'infraestructures per

a la millora del medi ambient, amb una dotació de 30.000 milions de Pessetes per aquest any procedents, a parts iguals, del FEDER i del Fons de Cohesió, en el qual podran participar els municipis amb una població de 50.000 habitants o més. Als municipis de menys de 5.000 habitants se'ls compensa amb la creació d'un fons per a infraestructures locals, amb una dotació de 15.000 milions de Pessetes provinents del FEDER.

Pel que fa a l'aplicació del Fons de Cohesió a Catalunya els anys 1993 i 1994, la gestió dels recursos va estar exclusivament en mans de l'Administració central. Així, l'any 1993 es van aprovar dos projectes per a tot aquest any que afectaven a Catalunya amb una subvenció de 7.881 milions de PTA per la qual el Tresor públic espanyol ha rebut pagaments de 2.004 milions de Pessetes. Pel que fa a l'any 1994 es van aprovar dos projectes més per a Catalunya, amb una subvenció de 8.092 milions de PTA per la qual el Tresor públic espanyol ha rebut pagaments de 3.395 milions de Pessetes. A més a més d'aquests projectes que afecten exclusivament a Catalunya, també s'han cofinançat altres projectes que l'afecten de manera parcial, juntament amb altres comunitats autònomes.

1.4.2.- La seva aplicació al País Valencià:

Pel que fa al cas del País Valencià cal tenir en compte, en primer lloc, que és Regió objectiu 1 en la seva totalitat, donat que el PIB per habitant d'aquesta comunitat no supera el 75% de la mitjana comunitària.

D'aquesta manera els Fons destinats a aquest objectiu nº 1 (constituïts pel FEDER, FSE, FEOGA-O i IFOP) constitueixen, avui per avui, la principal font de finançament comunitària de la Generalitat Valenciana.

Als Fons esmentats, cal afegir-hi les ajudes provinents del FEOGA-G que, tot i ser també quantioses, al concretar-se en l'àmbit agrari i tenir un caràcter més aviat finalista, no són uns fons tan *discrecionals* pressupostàriament per part de qui els gestiona com ho són els altres Fons anteriorment assenyalats. De la mateixa manera, el seu impacte en el desenvolupament regional també queda molt limitat.

Pel que fa referència als compromisos adquirits per la Comunitat Valenciana per al quinquenni 1994-1999, aquests han ascendit als 1.040 milions d'ecus (de l'ordre de 172.000 milions de pessetes) que ha comportat multiplicar per 2,5 l'ajuda que es va rebre pel període 1989-1993, quan a la resta de les CCAA aquesta ajuda només es va veure duplicada.

La millora del sistema productiu, la investigació i el desenvolupament (I+D), i la formació dels recursos humans han estat els sectors que han rebut més ajudes comunitàries provinents dels Fons estructurals.

- Indústria i serveis: si durant el període 1989-1993 s'hi van destinar un 8% dels recursos, en l'actual període de programació representen el 12%.
- Investigació i desenvolupament tecnològic: es passa d'assignar-li l'1,7% dels recursos durant el període 1989-1993, al 4,4% en el quinquenni 1994-1999.
- Recursos humans: participació dels fons que es destinen a aquest sector d'un 38%, essent particularment remarcable l'esforç en el seu increment en relació al període anterior 1989-1993, que fou del 15%.

Les Iniciatives Comunitàries.

En quan a les Iniciatives Comunitàries, actualment el país Valencià es beneficia de la totalitat d'aquestes, tal i com pot observar-se en el quadre que s'adjunta donat que compleix tots els criteris d'elegibilitat establerts per la reglamentació comunitària. El fet que se'n beneficiï de totes elles però, no significa que els recursos assignats a cadascun dels programes es gestioni i s'executi íntegrament per la Generalitat Valenciana, sinó que aquesta, tal i com ens ho demostra el quadre anteriorment assenyalat, només hi participa de forma relativa en relació amb els recursos totals assignats al conjunt de les CCAA que compleixen els requisits de l'objectiu 1 (PIB per habitant que no depassi del 75% de la mitjana comunitària).

Quadre nº 8

C.1. Participación de la Generalitat Valenciana en las Iniciativas Comunitarias.

INICIATIVAS COMUNITARIAS	Total ayuda FFEE comprometida C. VALENCIANA	% respecto a CCAA Objetivo nº1
IC RETEX	2.123,2	43,89
IC URBAN	1.595,6	8,59
IC RESIDER	486,65	8,78
IC INTERREG II-C	2.112,	17,42
IC EMPLEO (1)(2)	911,8	2,88
IC ADAPT (:)	1486,0	15,82
IC LEADER	4.275,0	8,56
IC PESCA	15,7	0,41

L'ajuda concedida per les Inicatives Comunitàries ha suposat un 11,7% del conjunt del Marc Comunitari de Suport del País Valencià.

• Participació de la Generalitat Valenciana en es Inicatives Comunitàries.

INICIATIVES COMUNITÀRIES	Total d'ajudes dels F.E compromeses a la Comunitat Valenciana	% respecte a CCAA Objectiu n.º1
IC RETEX	2.123,2	8,79
IC URBAN	1.595,6	8,59
IC RESIDER	126,85	8,78
IC INTERREG II-C	2.112	7,42
IC EMPLOI	911,8	2,88
IC ADAPT	1486,0	15,22
IC LEADER	4.235,0	25,56
IC PESCA	15,7	0,42

Font: Generalitat Valenciana, Dació Gral d'Economia

Per últim, la distribució sectorial de recursos comunitaris que es fa a la Comunitat Valenciana durant el període 1994 -1999 respecte al conjunt de regions de l'Estat i d'Europa de l'objectiu 1, veiem que presenta certes diferències:

- La proporció de recursos destinats a la formació dels recursos humans (educació i formació) a la Comunitat Valenciana (38%) és superior al conjunt de les Regions Objectiu nº 1 espanyoles i europees (que és aproximadament del 25% en ambdós casos).
- La Investigació i el Desenvolupament tecnològic estan dotats d'una major quantitat de recursos al comparar-se amb els àmbits geogràfics esmentats (4,4% al País Valencià, 3,3% a l'Estat espanyol).

També és superior el pes relatiu dels recursos dirigits a l'àrea de medi ambient i a l'aigua (14% en el cas del País Valencià, en front del 12% de l'Estat espanyol).

- En canvi, pel que fa referència a l'àrea d'infraestructures (en transport i energia bàsicament) la inversió ha estat més baixa que la duta a terme en el conjunt del territori de l'Estat espanyol i d'Europa (17%, en front del 29% i 22% respectivament).
- Per últim, en els sectors productius d' "Indústria i Serveis" i "Turisme", les participacions en l'àmbit valencià han estat del 12% i del 2,8% superant, així, a les del conjunt de l'Estat que van ser de l'11% i del 2,1% respectivament, però encara queden molt per sota dels corresponents valors europeus.

1.4.3.- La seva aplicació a les Illes Balears.

També les Illes Balears, com Catalunya, han estat designades per la Comissió de la Unió Europea, d'acord amb el Govern espanyol en el Marc Comunitari de Suport corresponent, com a regions susceptibles de ser qualificades com a objectiu nº 2 (per tenir àrees afectades pel declivi de les indústries tradicionals) i objectiu 5b (objectiu dedicat al desenvolupament de les zones rurals). D'altra banda, dins dels objectius horitzontals, també han rebut aportacions per tal combatre l'atur de llarga durada que pateixen els joves i la inserció de certs col·lectius professionals de les Illes (objectiu 3).

Dins de l'objectiu 2, el Marc Comunitari de Suport-2 d'Espanya 1994 - 1996 va aprovar una aportació total de 10,4 milions d'Ecus, aproximadament 1.640 milions de pessetes, que han estat aportats pel FEDER i el FSE en la quantitat de 8,8 i 1,6 milions d'Ecus (1.390 i 254 milions de pessetes, respectivament). En total representa el 0,9% del pressupost del Marc Comunitari de Suport corresponent, quan el de Catalunya representa el 45,1%.

Quadre nº 9

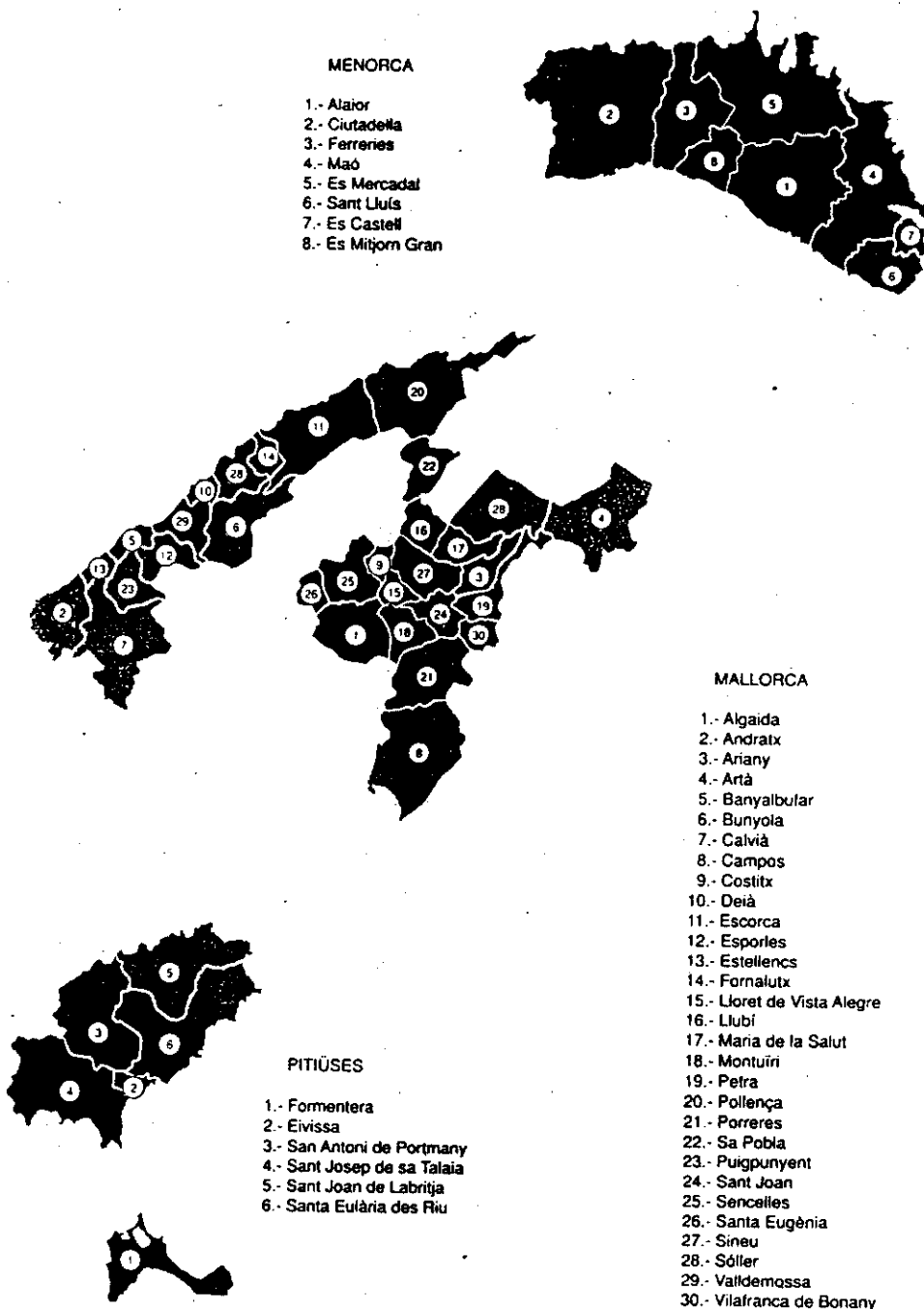
Marc comunitari de suport de l'objectiu 2 d'Espanya.
1994-1996

	(MECU 94)			
CA	FEDER	FSE	Total	%
Catalunya	402,2	107,9	510,1	45,1
Pais Basc	267,8	58,1	325,9	28,8
Madrid	113,7	31,3	145,0	12,8
Aragó	49,4	14,8	64,2	5,7
Navarra	17,7	5,1	22,8	2,0
La Rioja	10,5	1,4	11,9	1,1
Balears	8,8	1,6	10,4	0,9
Plurirregional	-	39,8	39,8	3,5
Total	870,1	259,9	1.130,0	100,0

Font: MCS objectiu 2 d'Espanya 1994-1996.

La zona elegible per l'objectiu 2 correspon a la comarca d'Es Raiguer, a l'Illa de Mallorca, que agrupa els municipis d'Alaró, Binissalem, Búguer, Campanet, Consell, Inca, Lloseta, Mancor de la Vall, Marratxí, Sta Mª i Selva i que, en el període 1997 - 1999, s'hi van afegir els terrenys-finca de Son Espanyol i el municipi de Palma de Mallorca. Aquests municipis escollits pel període 1994 - 1996, concentren l'11,85% de la població total de les Balears i ocupen un 7% del territori insular. Destaquen els municipis d'Inca (21.501hab.) i Marratxí (15.275hab), que representen el 57,79% de la població de la comarca.

Mapa de les zones elegibles per l'objectiu 5b de les Illes Balears pel període 1994 - 1999.

Aquestes zones contenen una sèrie de déficits en matèries primes, aigua potable, infraestructures rurals en mal estat de conservació (camins xarxes d'emmagatzament i distribució d'aigua per regar, etc.), manca de

¹³ Vegeu quadre pàgina 27

Previsió anual de despeses.
 Document únic de programació de l'Objectiu 5b
 Balears

Quantitats en pessetes. 1ECU= 167.995 pessetes

Sumatori dels 3 fons

EIX	COST TOTAL PÚBLIC		C E		DESPESES PÚBLIQUES			CONTRIBUCIONS PÚBLIQUES NACIONALS			CONTRIBUCIÓ PRIVADA		PREST. BEI / CECA
	COST TOTAL	%	FEOGA	%	FEDER	FSE	TOTAL	%	ESTAT	REGIÓ	D'ALTRES	TOTAL	
1994	2.761.411.015	100	389.674.128	51	229.330.890	247.940.290	836.748.798	49	125.511.544	677.946.591	33.290.652	1.057.717.119	38,30
1995	3.600.321.490	100	508.056.306	51	299.000.798	323.263.932	1.090.951.209	49	163.641.741	883.905.239	43.404.228	1.379.049.246	38,30
1996	4.194.549.217	100	591.910.256	51	348.350.378	376.618.211	1.271.011.159	49	190.650.513	1.029.792.767	50.567.890	1.606.659.213	38,30
1997	4.194.549.217	100	591.910.256	51	348.350.378	376.618.211	1.271.011.159	49	190.650.513	1.029.792.767	50.567.890	1.606.659.213	38,30
1998	4.229.503.873	100	596.842.702	51	351.253.378	379.756.782	1.281.602.828	49	192.239.152	1.038.374.423	50.989.252	1.670.048.183	38,30
1999	4.229.503.873	100	596.842.702	51	351.253.378	379.756.782	1.281.602.828	49	192.239.152	1.038.374.423	50.989.252	1.670.048.183	38,30
TOTAL	23.209.838.527	100	3.275.236.350	51	1.927.539.000	2.083.954.050	7.032.927.970	49	1.054.932.615	5.698.186.210	279.809.144	8.890.181.157	38,30

Font: Programa Operatiu del Pla de Desenvolupament de la zona rural 5b.

serveis sanitaris i educatius en els nuclis rurals i escàs atractiu dels mateixos perquè els joves s'hi estableixin. L'escassa formació i qualificació professional específica, que fa que el sector agrari i industrial d'aquestes zones presenti una limitació en el seu desenvolupament i que no pugui competir amb l'atracció de la costa.

Els objectius del programa operatiu 1994 - 1999 estan desglossats en diversos eixos prioritaris que conjuntament conformen una estratègia de desenvolupament.

Els eixos prioritaris del Foner II són els següents:

- A) Infraestructures de base necessàries per al desenvolupament econòmic de les zones rurals;
- B) Diversificació de l'activitat i creació d'ocupació;
- C) Conservació dels recursos naturals;
- D) Millora de l'hàbitat rural;
- E) Recursos humans;
- F) Assistència tècnica.

Dins d'aquests eixos prioritaris els Fons encarregats de cofinançar-los són el FEOGA, com a fons que incideix fonamentalment en el món agrícola de les zones 5b, el FEDER perquè també té com a funció, entre d'altres, la millora de l'hàbitat rural i potenciar les activitats productives que no siguin agrícoles però que generin ingressos, i el FSE, per cofinançar les inversions que es duguin a terme en matèria de creació d'ocupació o formació d'aturats.

L'aportació total dels Fons és de 23.209 milions de pessetes, que es reparteixen entre els sis anys que dura l'execució del programa operatiu¹⁴.

Per últim, el Marc Comunitari de Suport per l'objectiu 3 d'Espanya assigna un total de 79,1 milions d'Ecus a les Illes Balears (aproximadament 12.494 milions de pessetes) dels quals 66,1 milions d'Ecus corresponen al submarc pluriregional (que inclou les actuacions de l'Administració central i locals) i 12,9 milions d'Ecus al submarc regional, que inclou les actuacions de l'Administració autonòmica¹⁵.

¹⁴ Vegeu Quadre pàgina 37.

¹⁵ Vegeu Quadre pàgina 26.